

EUROPEAN
ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

ОСНОВИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

2026

Контактна інформація лектора курсу:

Наталія Седлецька
nataliesedletska@gmail.com

Опис курсу:

Програма курсу включає ознайомлення студентів із ключовими етапами роботи над розслідуваннями, вивчення стандартів роботи, навчання різним методам, правилам, інструментам роботи журналістів-розслідувачів. Курс базуватиметься на практичному досвіді автора, отриманому за більше 10 років у проектах журналістських розслідувань, кожне заняття включатиме конкретні кейси для розбору в рамках проходження навчального курсу.

Мета курсу:

Ознайомити студентів із процесом створення журналістських розслідувань настільки детально та з практичних боків, щоб вони по завершенню курсу:

1. отримали широке уявлення про жанр журналістських розслідувань на тему корупції, добре орієнтувались у журналістських стандартах та вміли легко вираховувати їхні порушення, отримали достатній ступінь медіаграмотності;
2. зрозуміли роль журналістів-розслідувачів у ширшій антикорупційній екосистемі країни, усвідомили механізми їхньої взаємодії з антикорупційними громадськими організаціями та правоохоронними органами;
3. засвоїли достатньо практичних навичок та знань для роботи над своїми власними матеріалами у жанрі розслідувань;
4. були підготовлені до роботи в реальних умовах у проектах журналістських розслідувань в Україні, отримавши інформацію про методи, правила та суть внутрішніх робочих процесів таких редакцій.

У результаті вивчення курсу студент повинен:

знати:

- ▶ стандарти журналістських розслідувань на антикорупційну тематику;
- ▶ методи проведення журналістських розслідувань в Україні та закордоном;
- ▶ як використовувати усі доступні джерела для верифікації інформації;
- ▶ інструменти перевірки та підтвердження даних, необхідних для підготовки журналістського розслідування на антикорупційну тематику.

вміти:

- ▶ використовувати інструменти журналістських розслідувань для підготовки власних матеріалів на антикорупційну тематику;
- ▶ здійснювати пошук інформації для підготовки власного журналістського розслідування.

▲ РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ

№	Тема	Дата	Час	Зміни до розкладу
1	Основи жанру.	05 лютого четвер	18:30-19:50	
2	Стандарти професії.	12 лютого четвер	18:30-19:50	
3	Пошук теми. Робота з джерелами інформації. Види джерел.	19 лютого четвер	18:30-19:50	
4	Формулювання гіпотези для журналістського розслідування. Пітчинг.	26 лютого четвер	18:30-19:50	
5	Інструменти та методи журналістських розслідувань. Серія майстер-класів.	14 березня субота	10:00-12:50	
6	Інструменти та методи журналістських розслідувань. Серія майстер-класів.	21 березня субота	10:00-12:50	
7	Розгляд пітчів тем журналістських розслідувань.	26 березня четвер	18:30-19:50	
8	Реліз та поширення результатів розслідування. Відстеження наслідків.	02 квітня четвер	18:30-19:50	

Веб-сайт курсу

Програма, анонси та навчальні матеріали будуть розміщені на веб-сайті ACREC: <https://acrec.org.ua/>

▲ ВИМОГИ КУРСУ:

Лекції, дискусії та case-study:

Слухачі повинні брати активну участь у дискусіях, а також бути готовими до виконання завдань протягом заняття. У разі внесення змін до вимог курсу про це буде зроблено усне оголошення та повідомлено через список розсилки. Студенти особисто відповідальні за обізнаність щодо цих змін, навіть якщо були відсутні на занятті. Будь ласка, не запізнюйтеся на заняття, під час лекцій вимикайте мобільні телефони.

Список розсилки групи:

куратори курсу будуть робити оголошення через розсилку. Ви особисто відповідальні за ознайомлення з цими оголошеннями.

Правила листування ел. поштою:

Прохання надсилати ел. листи лише в таких випадках:

- ▶ 1) щодо призначення додаткової індивідуальної консультації;
- ▶ 2) повідомлення про відсутність на занятті та причини;
- ▶ 3) прохання надіслати ще раз анонси, зміни до програми, розкладу чи інші додаткові матеріали курсу.

Прохання ставити питання щодо роз'яснення матеріалів курсу, процедур занять чи підсумкового контролю після занять, або під час індивідуальних консультацій.

Отримання додаткових балів

Курс не передбачає можливості будь-яких додаткових форм завдань для отримання додаткових балів, крім тих, що передбачає програма.

Правила поведження на заняттях:

Обговорення та дискусії під час занять повинні бути жвавими та цікавими, але прохання вилловлювати Ваші коментарі ввічливо. Будь ласка, виявляйте повагу до чужої точки зору і висловлюйте Вашу незгоду з аргументами інших коректно.

Етичні правила щодо написання робіт:

Усі студенти повинні особисто працювати над проектом; співпраця з іншими студентами передбачається в межах виконання спільного проекту. Студенти зобов'язанні робити посилання у роботі на використані джерела; використання публікацій, досліджень без посилань вважається плагіатом. Плагіат є недопустимим та призведе до втрати права отримати кредити за курс.

Обсяг курсу:

Курс передбачає 15 занять (30 академічних годин), 10 з яких відбуватимуться в онлайн-форматі, 5 - в асинхронному форматі. В розкладі вказані заняття, що проводяться у форматі онлайн.

Розподіл балів в межах курсу

Оцінка складається з двох блоків

Перший блок за роботу під час занять, макс. 64 бали від загальної оцінки	Другий блок – письмова робота, макс. 36 балів	
від 1 до 8 балів за заняття	36	відмінно
	30	дуже добре
	24	добре
	12	задовільно
	4	мінімальна оцінка за письмову роботу
Загальна сума балів - 100		

▲ ПЛАН КУРСУ

ОСНОВИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

▲ ТЕМА 1. ОСНОВИ ЖАНРУ

1.1 ЛЕКЦІЯ.

АНТИКОРУПЦІЙНІ ЖУРНАЛІСТСЬКІ РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ. ОСНОВИ ЖАНРУ, КОНТЕКСТ ТА УМОВИ ІСНУВАННЯ.

1 година

➔ План

- ▲ Визначення поняття журналістського розслідування.
- ▲ Цілі жанру.
- ▲ Український медіаландшафт. Репутація ЗМІ. Середовище існування жанру.
- ▲ Особливості розслідувань на тему корупції - український контекст.
- ▲ Форми, види та формати журналістських розслідувань.
- ▲ Міжнародна співпраця - світові мережі журналістів-розслідувачів.

1.2 ДЕБАТИ НА ТЕМУ: РОЛЬ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЩОДО ВНУТРІШНЬОЇ КОРУПЦІЇВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ З РФ

1 година

➔ План

- ▲ "Не на часі?" Викриття корупції під час активної фази війни: за і проти
- ▲ Яку роль відіграє жанр в системі боротьби з корупцією в Україні?
- ▲ Які очікування суспільства від жанру журналістських розслідувань?
- ▲ Що рухає журналістом-розслідувачем?
- ▲ Журналістика та активізм: де межа та чи має вона існувати?

Основна література:

- Story-Based Inquiry: A manual for investigative journalists. Hunter Mark Lee (p. 4-82)
English: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000193078>
Російською: Исследование, основанное на истории. Учебное пособие по проведению журналистских расследований Хантер Марк Ли
https://irrp.org.ua/wp-content/uploads/2011/03/Story-Based_Inquiry_RU.pdf
- Follow the Money: A Digital Guide for Tracking Corruption. Paul Cristian Radu (p. 4-49)
English: <http://test.irrp.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Follow-The-Money.pdf>
Russian: https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2016/11/follow_the_money_rus_v_2010-web.pdf

Додаткова література:

- Global Investigative Journalism: Strategies for Support. David E. Kaplan <https://www.cima.ned.org/resource/global-investigative-journalism-strategies-for-support/> (p. 6-55)
- Investigative Reporting in Emerging Democracies: Models, Challenges, and Lessons Learned. Drew Sullivan http://www.cima.ned.org/publication/investigative_reporting_in_emerging_democracies_models_challenges_and_lessons_learned/ (p. 9-33)

▲ ТЕМА 2. СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЇ

2.1 ЛЕКЦІЯ. ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ ТА ЕТИЧНІ ПРАВИЛА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ.

1 година

➔ План

- ▲ Загальний кодекс професії. Базові стандарти. Внутрішньоредакційні стандарти та етичні правила.
- ▲ Проблема відсутності затверджених стандартів у деяких українських медіа.
- ▲ Механізми нагляду за порушеннями стандартів в Україні та світі. Ризиковані моделі. Успішні моделі.
- ▲ Робота зі скаргами в редакцію. Виправлення, уточнення.
- ▲ Конфлікт інтересів у журналістиці.
- ▲ Корупція в ЗМІ.

2.2 CASE STUDY.

1 година

Теми для дискусії:

- ▲ Межа між приватним та суспільно значущим. Відповідальна журналістика VS заборонені прийоми та методи.
- ▲ Чи можна порушити закон задля журналістського експерименту?
- ▲ Чи можна підміняти джерела задля їхнього захисту?
- ▲ "Журналіст змінює професію" та соціальна інженерія як метод здобуття даних.

Основна література:

- Кодекс етики українського журналіста. <http://www.cje.org.ua/ua/code>
- Society of Professional Journalists' Code of Ethics <https://www.spj.org/ethicscode.asp>
- The BBC's Editorial Values and Standards <https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines>
- Витяг із професійного кодексу журналіста
- Радіо Свобода <https://www.radiosvoboda.org/p/5623.html>
- 5 Ways News Organizations Respond to 'Unpublishing' Requests <https://www.poynter.org/reporting-editing/2010/5-ways-news-organizations-respond-to-unpublishing-requests/>
- The IFJ Global Charter of Ethics for Journalists <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists.html>

Додаткова література:

- Медіакомпас: путівник професійного /урф журналіста. Практичний посібник / Інститут // урпу масової інформації. Голуб О. П. [https://imi.org/////фрург ua/wp-content/uploads/2017/06/Mediakompas \(\) ppdf \(ст.7-182 p](https://imi.org/////фрург ua/wp-content/uploads/2017/06/Mediakompas () ppdf (ст.7-182 p)
- BBC guidance on investigations <https://www.ggp.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidance/investigations>
- Як у Нідерландах влаштована система //у рсаморегуляції медіа <https://detector.media/////рурcommunity/article/178246/2020-06-24-yak-u-niderlandakh-vlashtovana-sistema/yusamoregulyatsii-media/>
- Порядок звернення до Комісії з журналістської //у руретики <http://www.cje.org.ua/ua/poryadokzvernennya-do-komisiy yu>
- BBC Guidance: Conflicts of Interest <https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidance/conflicts-of-interest/>
- Роз'яснення КЖЕ щодо етичної поведінки журналіста в процесі збору інформації <http://www.cje.org.ua/news/rozyasnennya-kzheshchodo-etychnoyi-povedinky-zhurnalista-vprocesi-zboru-informaciy>

▲ ТЕМА 3. ПОШУК ТЕМИ. РОБОТА З ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ. ВИДИ ДЖЕРЕЛ.

3.1 ЛЕКЦІЯ.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ У ПОШУКУ ТЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ.

1 година

➔ План

- Пошук теми для розслідування. Фактор суспільної значущості як визначальний.
- Фактор ексклюзивності.
- Правила роботи з вхідною інформацією.
- Планування. Етапи проведення розслідування.
- Важкодоступна інформація.

3.2 ЛЕКЦІЯ.

РОБОТА З ЖУРНАЛІСТСЬКИМИ ДЖЕРЕЛАМИ. ВИДИ ДЖЕРЕЛ.

1 година

📎 План:

- ▲ Відкриті реєстри та публічні джерела.
- ▲ Розслідування "не виходячи з редакції".
- ▲ Закриті реєстри та бази даних.
- ▲ Робота з постійними джерелами інформації.
- ▲ Разові інформатори («leaks»).
- ▲ Особливості роботи з джерелами на умовах анонімності.
- ▲ Захист джерел від розкриття.

Основна література:

- Відкриті реєстри та бази даних України: <https://infobox.prozorro.org/articles/perelik-vidkritih-reyestriv-ta-baz-daniv-ukrajini>
- Bellingcat's Online Investigation Toolkit <https://docs.google.com/document/d/1BFLPJpRtyq4RFtHJoNpvWQjmGnyVkfE2HYoICKOGguA/edit>
- 20 рекомендацій по работе с осведомителями <https://gijn.org/2019/05/19/20-%d1%80%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b9-%d0%bf%d0%be-%d1%80%d0%b0%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%b5-%d1%81-%d0%be%d1%81%d0%b2%d0%b5%d0%b4%d0%be%d0%bc%d0%b8%d1%82%d0%b5%d0%bb/>
- Рекомендація R (2000) 7 про право журналістів не розкривати свої джерела інформації : Комітет міністрів держав-членів Ради Європи. <https://cedem.org.ua/library/rekomendatsiya-r-2000-7-pro-pravo-zhurnalistiv-ne-rozkryvaty-svoyi-dzherela-informatsiy/>
- Кодекс етики українського журналіста. <http://www.cje.org.ua/ua/code>
- Society of Professional Journalists' Code of Ethics <https://www.spj.org/ethicscode.asp>
- The BBC's Editorial Values and Standards <https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines>
- Витяг із професійного кодексу журналіста
- Радіо Свобода <https://www.radiosvoboda.org/p/5623.html>
- 5 Ways News Organizations Respond to 'Unpublishing' Requests <https://www.poynter.org/reporting-editing/2010/5-ways-news-organizations-respond-to-unpublishing-requests/>
- The IFJ Global Charter of Ethics for Journalists <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists.html>

Додаткова література:

- A How-To Guide for Whistleblowers, Journalists, And Privacy Advocates <https://medium.com/@TheTechTutor/how-to-set-up-a-secure-phone-c8f3ad090871>
- Protecting Journalism Sources In The Digital Age <https://en.ejo.ch/digital-news/protecting-journalism-sources-in-the-digital-age>
- Безкоштовний онлайн-курс "Журналістські розслідування: основи" <https://video.detector.media/courses/zhurnalistski-rozsliduvannya-osnovy-i14>

3.3 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ. ФОРМУЛЮВАННЯ ГІПОТЕЗИ ДЛЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ. ПІТЧИНГ.

2 години

План

- ▲ Формулювання гіпотези.
- ▲ Визначення ключової необхідної інформації для розслідування.
- ▲ Визначення носіїв та джерел інформації.
- ▲ Визначення методів, які будуть застосовані під час роботи.
- ▲ Оформлення журналістського пітчу для розслідування.

ПИСЬМОВЕ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ №1:

Пітчінг розслідування. Запропонувати дві реалістичні ідеї для журналістського розслідування на тему корупції у формі пітчу.

Складові кожного пітчу:

- ✔ Сформульована гіпотеза (максимум у трьох реченнях).
- ✔ Вказати, які конкретні наявні фактичні дані дають підстави вважати гіпотезу реалістичною (на чому вона базується).
- ✔ Визначити критично важливі дані, які належить віднайти для остаточної перевірки гіпотези в рамках розслідування.
- ✔ Визначити та вказати коло джерел, які є носіями цієї інформації.
- ✔ Визначити та вказати методи, які слід застосувати для здобуття інформації та короткий план дій.

Дедлайн:

Першу самостійну роботу треба надіслати на електронну адресу nataliesedletska@gmail.com до практичного заняття на тему "Презентація пітчів студентів" (заняття 4.7)

▲ ТЕМА 4. ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ. СЕРІЯ МАЙСТЕР-КЛАСІВ.

4.1 МАЙСТЕР-КЛАС.

3 години

Запрошений лектор: Георгій Шабаєв, журналіст-розслідувач проєкту “Схеми” (Радіо Свобода)

4.2 МАЙСТЕР-КЛАС.

3 години

Запрошений лектор: Кирило Овсяний, журналіст-розслідувач проєкту “Схеми” (Радіо Свобода)

4.3 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ. ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПІТЧІВ СТУДЕНТІВ.

2 години

Презентація та обговорення результатів самостійної роботи №1 запропонованих студентами тем для журналістських розслідувань.

Завдання практичного заняття:

- ▲ Обговорити запропоновані студентами теми.
- ▲ Остаточо фіналізувати запропоновані гіпотези.
- ▲ Обговорити та доповнити запропонований алгоритм розслідування:

▲ ТЕМА 5. РЕЛІЗ ТА ПОШИРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОЗСЛІДУВАННЯ. ВІДСТЕЖЕННЯ НАСЛІДКІВ.

5.1 ЛЕКЦІЯ.

2 години

➔ План

- ▲ Факт-чекінг.
- ▲ Юридична експертиза.
- ▲ "Імпрест". Бажані та небажані наслідки після виходу журналістських розслідувань.
- ▲ Тиск на ЗМІ та журналістів. Види тиску.
- ▲ Взаємодія журналістів з антикорупційними ГО.
- ▲ Взаємодія журналістів з правоохоронними органами.

Основна література:

- Why Journalism Professors Should Teach Accuracy Checklists <http://mediashift.org/2015/02/journalism-professors-should-teach-accuracy-checklists/>
- Основи правової безпеки для журналістів. Людмила Панкратова <https://irrp.org.ua/osnovy-pravovoyi-bezpeky-dlya-zhurnalistiv-pam-yatka-vid-lyudmyly-pankratovoyi/>
- Особливості взаємодії засобів масової інформації з правоохоронними органами: міжнародний та національний досвід. Матеріали круглого столу Національної академії прокуратури України (с. 7-15) <https://drive.google.com/file/d/1QYNAIF2b05XUqLxr3hfqYU3nzXAHvKhZ/view?usp=sharing>
- Єдині принципи зовнішньої комунікації між Національним антикорупційним бюро України та Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою. <https://nabu.gov.ua/yedyni-pryncypu-zovnishnoyi-komunikaciyi-mizh-nacionalnym-antikorupciynym-byuro-ukrayiny-ta>

Додаткова література:

- Як знизити правові ризики журналістських розслідувань? <https://cedem.org.ua/consultations/pravovi-ryzyky-rozsliduvannia/>
- Как реагировать на онлайн-атаки против журналистов: 6 советов для редакций <https://gijn.org/2019/11/13/%d0%ba%d0%b0%d0%ba-%d1%80%d0%b5%d0%b0%d0%b3%d0%b8%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d1%82%d1%8c-%d0%bd%d0%b0-%d0%be%d0%bd%d0%bb%d0%b0%d0%b9%-d0%bd-%d0%b0%d1%82%d0%b0%d0%ba%d0%b8-%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%82%d0%b8/>
- Лабораторія цифрової безпеки. Практичні поради з цифрової безпеки <https://yak.dslua.org/>

Наталія Седлецька -

телевізійна журналістка-розслідувачка та редакторка, яка працює із антикорупційною тематикою. Керівниця Київського бюро Радіо Свобода. Головна редакторка та ведуча програми розслідувань «Схеми» телевізійного проекту, який вона заснувала у 2014 році за підтримки Радіо Вільна Європа/Радіо Свобода - ЗМІ, яке фінансується Конгресом США і працює у 22 країнах. Команда журналістів-розслідувачів під керівництвом Наталії викриває політичну корупцію на найвищому рівні та зловживання з боку української влади.

У 2019 році Наталія Седлецька випускник стипендійної програми Draper Hills Центру демократії, розвитку та верховенства права Стенфордського університету (США). У 2017 році - нагороджена премією «Світло справедливості» за «Моральне та духовне лідерство в Україні». Лауреат премії імені Олександра Кривенка «За поступ у журналістиці» (2016 рік). У 2014 - учасник проекту "YanukovichLeaks" - коли група журналістів та волонтерів врятували та проаналізували тисячі документів із маєтку колишнього президента-втікача Віктора Януковича. Проект був удостоєний премії Global Shining Light у Норвегії у 2015 році міжнародної нагороди в галузі журналістських розслідувань.

У 2013-2014 академічному році отримала стипендію імені Вацлава Гавела, що дає можливість журналістам попрацювати під керівництвом фахівців Радіо Вільна Європа/Радіо Свобода у штаб-квартирі у Празі. У 2012-2013 роках була автором та ведучою резонансної програми розслідувань у сфері Держзакупівель «Тендер News» на каналі ТВі. У 2009 році почала працювати на каналі ТВі журналістом-розслідувачем програми «Знак оклику!». Отримала ступінь магістра за спеціальністю «телевізійна журналістика» у Інституті журналістики КНУ імені Тараса Шевченка.

